

складу з-за неможливості заміни повністю амортизованих одиниць.

Таким чином, на всіх підприємствах сьогодні маємо стан деградації при незадоволеному попиті на якісне транспортне обслуговування. Тому необхідно вирішувати питання збільшення можливостей навколишнього середовища для підтримки транспортних підприємств, тобто інвестування підприємств та повного використання внутрішніх резервів.

1. ISO EN 13816 "European standard norm europeenne europaische norm". – Арм 2002. Brussels.

2. ДСТУ ISO 9000-2001. Системи управління якістю. Основні положення та словник. Чинний від 27.07.2001 р. – К.: Держстандарт України, 2001. – 26 с.

3. Захожай В.Б., Чорний А.Ю. Статистичне управління якістю. – К.: Центр навч. літ-ри, 2005. – 340 с.

4. Карпушин Е.І. Організація та управління на електричному транспорті. – Харків: ХНАМГ, 2008. – 184 с.

Отримано 25.10.2010

УДК 625.7

О.П.КОЛОНТАЄВСЬКИЙ, канд. екон. наук

Харківська національна академія міського господарства

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЯКОСТІ ДОРОЖНЬО-БУДІВЕЛЬНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Розглядаються сутність і визначення поняття якості. Запропоновано уточнене визначення якості дорожньо-будівельної продукції.

Рассматриваются сущность и определения понятия качества. Предложено уточненное определение качества дорожно-строительной продукции.

Essence and decisions of notion of quality are examined. The specified decision of quality of road-build productions is offered.

Ключевые слова: якість продукції, якість послуги, дорожньо-будівельна продукція.

Кінцевою продукцією в дорожньому будівництві є автомобільна дорога. Її якість визначає продуктивність, собівартість перевезень, безпеку руху, а також конкурентоспроможність виконавця робіт. Високий рівень якості досягається впровадженням розроблених заходів щодо підвищення заданого рівня якості. Своєчасність і правильність вибору цих заходів визначається об'єктивністю, оперативністю і повнотою оцінки якості дорожньо-будівельної продукції.

Існують різні види оцінки якості залежно від об'єкту оцінки. Це оцінка якості продукції, оцінка якості послуг, оцінка якості роботи. Але саме оцінка якості продукції в дорожньому будівництві відображає один з результатів роботи виробничого персоналу. Відсутність

чітких визначень якості дорожньо-будівельної продукції викликає необхідність уточнити дане поняття.

Спочатку розглянемо загальні визначення поняття якості. У філософській літературі категорія якості має два близькі значення. По-перше, якість – це безпосередня визначеність речі, тотожна з буттям. По-друге, якість – це властивість речі. Тут під якістю звичайно розуміється мовна категорія прикметника, що фіксуватиме властивість речей. Якість – це універсальні властивості (теплота, колір і т.п.), які властиві багатьом речам і, таким чином, виходять за рамки буття.

Ці два значення якості були виділено авторами [1] поряд із запропонованим ними третім практичним значенням терміну якості:

1) Категорія якості – найвища абстракція, зміст якої полягає тільки в тому, що якість – це сутнісна визначеність об'єкта, внаслідок чого він є таким.

2) Будь-яка об'єктивна якість – це одна з істотних сторін, ознаки й особливості властивостей, що характеризують сутність даного об'єкта, що проявляються у процесі його використання за призначенням.

3) Якість – це сукупність властивостей об'єкта, що проявляються у процесі його використання за призначенням.

Авторами [2] дано наступне визначення якості: «Якість є об'єктивна, істотно, відносно стійка внутрішня визначеність цілісності предметів і явищ, а також специфічних груп предметів, колективів, систем, абстрактних подань. Приватними якісними показниками цих предметів, колективів і т.д. є їхні властивості, особливі стани стадії, етапи й фази їхнього розвитку».

З усіх вищенаведених визначень категорії якості слід зазначити, що їхні автори з якістю зв'язують певні властивості предметів, явищ. Як пише В.К.Федюкин [1], ці властивості проявляються у процесі використання об'єкта за призначенням.

Ю.В.Богатін [3], узагальнивши філософські визначення якості, дав наступне: «Під якістю слід розуміти істотну визначеність предмета, що проявляється через його здатність задовольняти конкретну потребу при даних соціально-економічних умовах». Також він відзначає, що властивості предмета не просто повинні проявлятися, а саме через можливість задоволення певних потреб при використанні цього предмета.

Однак на думку В.І.Гіссіна [4], застосування продукції не за призначенням знижує ефективність її використання, тому він у своєму визначенні використовував поняття призначення. В роботі [4] В.І.Гіссін якістю називає сукупність характерних властивостей, форми, зовнішнього вигляду й умов застосування, якими повинні бути наділе-

ні товари для відповідності своєму призначенню.

Інші автори [5] під якістю розуміють «сукупність властивостей речовин, виробів або процесів, що обумовлюють їхню здатність задовольняти певні й передбачувані потреби відповідно до свого призначення».

В стандарті ДСТУ ISO 9000-2001 [6] міститься наступне визначення якості: "Ступінь, до якого сукупність власних характеристик задовольняє вимоги". Під характеристикою в ДСТУ розуміється відмінна властивостей предмету, а під вимогами – сформульовані потреби або очікування, загальнозрозумілі або обов'язкові.

Таким чином, новий стандарт визначає якість як ступінь задоволення властивостями предмета сформульованих потреб або очікувань, що є загальнозрозумілими або обов'язковими.

Визначення якості також міститься в нормативних документах України. У Правилах сертифікації виробництва авіаційної техніки [7] і в Правилах сертифікації організацій з технічного обслуговування авіаційної техніки [8] під якістю розуміється «сукупність характеристик продукції (процесу, послуги), які стосуються її здатності задовольнити встановлені й передбачені потреби».

На підставі аналізу розглянутих вище визначень можна зробити наступні висновки: по-перше, під загальним поняттям якості розуміють деяку сукупність характеристик; по-друге, дані характеристики сприяють задоволенню потреб споживачів продукту; потреби можуть бути встановлені (загальнозрозумілі або обов'язкові) або передбачувані.

Існує дещо інше визначення якості. Так, В.Ю.Огвоздін [9] вважає, що здатність предмета задовольняти потреби є корисністю, а не якістю. Він дає наступне визначення якості: «Якість – це сукупність властивостей і характеристик продукції, рівень або варіант яких формулюється постачальниками при її створенні з метою задоволення обумовлених або передбачуваних потреб».

Якість праці визначає якість продукції і є більше широким поняттям. Результатом діяльності виробничого персоналу можуть бути послуги або продукція, а не сам процес їхнього виробництва (трудова діяльність). Тому для оцінки результатів діяльності персоналу необхідно використовувати оцінку якості продукції або послуг. У дорожньому будівництві виробляються як послуги (утримання автодоріг), так і продукція.

В.А.Пухальський [10] дає загальне визначення якості продукції й послуги: «Якість продукції (послуги) – це сукупність властивостей продукції або послуги, що дозволяють у максимальній мірі задоволь-

няти потреби людського суспільства при мінімальному для нього збитку від існування даної продукції (послуги) протягом усього її життєвого циклу».

На підставі вищенаведених визначень якості продукції й послуг можна зробити висновок про їхню змістовну ідентичність. Слід зазначити, що поняття "продукція" більш широке, ніж "послуга". Згідно з ДСТУ ISO 9000-2001 [6], послуга розглядається як один із видів продукції.

О.М.Брячихін у своїй роботі з управління якістю в будівництві [11] дає визначення якості будівельної продукції. На його думку, якістю кінцевої продукції будівництва є сукупність корисних властивостей готового об'єкта, що забезпечують задоволення конкретних і суспільних потреб. Цей автор також зазначає, що якість будівельної продукції підрозділяється на якість кінцевої продукції і якість проміжної продукції. Це є специфічною особливістю дорожнього будівництва.

Слід зазначити, що загалом під продукцією [12] розуміється матеріалізований результат трудової діяльності, який володіє корисними властивостями, призначений для використання споживачами з метою задоволення їхніх потреб як суспільного, так і особистого порядку.

Взагалі продукцією є результат діяльності або процесів, які визначають її здатність задовольнити встановлені й передбачені потреби. При цьому результат може бути матеріальним або нематеріальним [13].

У дорожньому будівництві продукцією є конструктивні шари автомобільної дороги і в цілому автомобільна дорога, а також дорожньо-будівельні матеріали. При управлінні діяльністю персоналу об'єктом оцінки якості є конструктивні шари автомобільної дороги.

В.М.Сіденко у своїй роботі [14] дає два визначення якості автомобільної дороги. У першому під якістю дороги розуміють «сукупність властивостей, що обумовлюють її придатність задовольняти потреби народного господарства у вантажних і пасажирських перевезеннях із заданими швидкостями, навантаженнями й інтенсивністю руху по дорозі». Друге – визначає якість дороги як «сукупність властивостей, що визначають оптимальне функціонування системи «автомобіль-дорога-середовище».

Дані визначення не характеризують будівельну продукцію як результат діяльності виробничого персоналу, тому під якістю дорожньо-будівельної продукції пропонується розуміти сукупність: якості виконаних будівельно-монтажних робіт, якості матеріалів і напівфабрикатів і якість проекту (автомобільної дороги або її реконструкції, ремонту).

Таким чином, якістю дорожньо-будівельної продукції є сукупність властивостей і характеристик продукції, які додають їй здатність задовольнити (обумовлені або пропоновані) потреби. Якість є кількісною характеристикою споживної вартості матеріалів і напівфабрикатів, проекту автомобільної дороги (реконструкції, ремонту) і виконаних будівельно-монтажних робіт.

1. Федюкин В.К., Дурнев В.Д., Лебедев В.Г. Методы оценки и управления качеством промышленной продукции. – М.: Информ.-изд. дом «Филинь», Рилант, 2000. – 328 с.
2. Управление качеством продукции. Справочник. – М.: Изд-во стандартов, 1985. – 464 с.
3. Богатин Ю.В. Качество продукции: экономические вопросы управления. – М.: Изд-во стандартов, 1986. – 216 с.
4. Гиссин В.И. Управление качеством продукции. – Ростов н/Д: Феникс, 2000. – 256 с.
5. Качество и сертификация промышленной продукции / А.Г Гребиников, А.К. Мяслица, В.М. Рябченко, К.Б. Трофимов, В.Я. Фролов. – Харьков: Харьковский авиационный институт, 1998. – 396 с.
6. ДСТУ ISO 9000-2001 Системи управління якістю. Основні положення та словник. К.: Держстандарт України, 2001. – 27с.
7. Правила сертифікації виробництва авіаційної техніки (розділи F, G частини 21 Авіаційних правил України "Процедури сертифікації авіаційної техніки"), затверджені наказом Мінітрансу від 14.12.2000 р. №703 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
8. Правила сертифікації організацій з технічного обслуговування авіаційної техніки, затверджені наказом Мінітрансу від 29.05.1998 р. №205 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
9. Огвоздин В.Ю. Управление качеством. Основы теории и практики. – М.: Дело и сервис, 1999. – 160 с.
10. Пухальский В.А. Определение качества // Стандарты и качество. – 2001. - № 3. - С.50-53.
11. Брячихин А.М. Управление качеством продукции строительства. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Стройиздат, 1989. – 230 с.
12. Фомин В.Н. Кваліметрія. Управління якістю. Сертифікація. – М.: Асоціація авторів і видавців «Тандем». Изд-во «Экмос», 2000. – 320 с.
13. Управління якістю продукції / О.Й.Запунний, О.О.Запунний, І.В.Полуда, С.М.Савченко; За ред. Д.Немцова. – К.: ІЗМН, 1998. – 135 с.
14. Сиденко В.М., Рокас С.Ю. Управление качеством в дорожном строительстве. – М.: Транспорт, 1981. – 252 с.

Отримано 02.10.2010